

UNESCO VIEŠŪJŲ BIBLIOTEKŲ MANIFESTAS 1994*

Visuomenės ir individo laisvė, klestėjimas ir tobulėjimas yra svarbiausios žmogus vertybės. Jos bus pasiektos, jei gerai informuoti piliečiai galės naudotis savo demokratiškais teisėmis ir aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime. Kūrybiškas dalyvavimas ir demokratijos plėtra priklauso nuo pakankamo švietimo ir nuo galimybės laisvai ir nevaržomai naudotis žiniomis, idėjomis, kultūra ir informacija. Viešoji biblioteka, vietiniai žiniijos vartai, sukuria pagrindines individo ir visuomenės grupių visą gyvenimą nenutrūkstančio mokymosi, nepriklausomų sprendimų ir kultūrinio tobulėjimo sąlygas. Šis Manifestas išreiškia UNESCO tikėjimą viešąja biblioteka kaip švietimo, kultūros ir informacijos gyvybine jėga, kaip esminiu veiksmu puoselėjant taiką ir dvasinę gerovę per vyrų ir moterų protus. Todėl UNESCO skatina valstybių vyriausybes ir vietos valdžios institucijas remti viešąsias bibliotekas ir aktyviai prisidėti prie jų plėtros.

Viešoji biblioteka

Viešoji biblioteka yra vietinis informacijos centras, teikiantis vartotojams visų rūšių žinias ir informaciją. Viešosios bibliotekos paslaugos teikiamos remiantis lygia naudojimosi teise visiems, nepaisant amžiaus, rasės, lyties, tautybės, kalbos ar padėties visuomenėje. Ypatingos paslaugos ir medžiaga turi būti teikiama vartotojams dėl bet kokių priežasčių negalintiems naudotis įprastomis paslaugomis, pvz. kalbinėms mažumoms, neįgalintiems, ligoniniams ar kaliniams. Visos amžiaus grupės turi rasti savo poreikius atitinkančią medžiagą. Fondai ir paslaugos turi apimti visas tinkamų laikmenų rūšis ir šiuolaikines technologijas bei tradicinę medžiagą. Svarbiausia yra jų gera kokybė ir vietos poreikių bei sąlygų atitikimas. Medžiaga turi atspindėti visuomenės tendencijas ir raidą, taip pat žmonijos pastangų ir vaizduotės istoriją. Fondai ir

---

* *Lietuviškai Viešųjų bibliotekų manifestas buvo skelbtas žurnale "Tarp knygų" 1995, Nr. 3, p. 14 - 15.*

paslaugos neturi priklausyti nuo ideologinės, politinės, religinės cenzūros ar komercinio spaudimo.

Viešosios bibliotekos uždaviniai

Viešosios bibliotekos paslaugų branduolį turėtų sudaryti šie su informacija, raštingumu, švietimu ir kultūra susiję esminiai uždaviniai:

- ugdyti ir stiprinti vaikų skaitymo įgūdžius nuo ankstyvos vaikystės;
- remti individualų mokymąsi ir savišvietą, taip pat visų lygių formalųjį švietimą;
- sudaryti galimybes ugdyti individo kūrybiškumą;
- skatinti vaikų ir jaunimo vaizduotę ir kūrybiškumą;
- plėsti kultūros paveldo, meno suvokimo, mokslo pasiekimų ir naujovių pažinimo akiratį;
- sudaryti galimybę naudotis visų vaidinamųjų menų kultūros raiškomis;
- puoselėti kultūrų dialogą ir skatinti kultūros įvairovę;
- remti žodinę tradiciją;
- užtikrinti piliečiams galimybę naudotis visų rūšių bendruomenės informacija;
- teikti tinkamas informacijos paslaugas vietinėms įmonėms, draugijoms, interesų grupėms;
- padėti tobulinti informacijos ir kompiuterinio raštingumo įgūdžius;
- remti ir dalyvauti visų amžiaus grupių raštingumo programų veikloje; jei reikia inicijuoti tokią veiklą.

Finansavimas, teisinis pagrindas ir tinklai

Viešoji biblioteka iš principo turi būti nemokama. Už viešąją biblioteką atsako vietos ir valstybės valdžia. Ją turi remti specialūs įstatymai, o finansuoti valstybės vyriausybė ir vietos valdžia. Viešoji biblioteka turėtų būti esmine dalimi kiekvienos ilgalaikės kultūros, informacijos, raštingumo ir švietimo strategijos. Kad užtikrintų bibliotekų koordinavimą ir kooperavimą visoje valstybėje, įstatymai ir strateginiai planai taip pat turi apibrėžti ir skatinti nacionalinį bibliotekų tinklą,

teikiantį sutartų standartų paslaugas. Viešųjų bibliotekų tinklas turi būti kuriamas atsižvelgiant į nacionalines, regionines, mokslines ir specialiąsias, taip pat į mokyklų, gimnazijų ir universitetų bibliotekas.

Veikla ir valdymas

Būtina nustatyti aiškią politiką, nurodančią tikslus, prioritetus ir paslaugas, atitinkančias vietos bendruomenės poreikius. Viešosios bibliotekos organizacija turi būti efektyvi, palaikant profesinės veiklos standartus.

Reikia užtikrinti bendradarbiavimą su tinkamais partneriais, pavyzdžiui, su vartotojų grupėmis ar kitų sričių profesionalais vietos, regiono, nacionaliniu, taip pat ir tarptautiniu lygiu. Paslaugos turi būti fiziškai prieinamos visiems bendruomenės nariams. Todėl bibliotekos pastatas turi būti patogioje vietoje, jame - sudarytos geros skaitymo ir studijų sąlygos, naudojama tinkama technologija, darbo valandos turi būti patogios vartotojams. Tai taip pat reiškia, kad būtina numatyti paslaugas ne bibliotekoje tiems, kurie jos negali lankyti. Bibliotekos paslaugos turi atitikti skirtingas miesto ir kaimo bendruomenių reikmes. Bibliotekininkas yra aktyvus tarpininkas tarp vartotojų ir informacijos šaltinių. Reikalingas profesinis ir nuolatinis bibliotekininkų švietimas siekiant užtikrinti tinkamas paslaugas. Paslaugos ne bibliotekoje ir vartotojų mokymo programos turi padėti vartotojams pasinaudoti visais šaltiniais.

Manifesto įgyvendinimas

Viso pasaulio valstybių vyriausybės ir vietos valdžia ir visi bibliotekininkai raginami įgyvendinti šiame Manifeste išreikštus principus.

Manifestas parengtas bendradarbiaujant su Tarptautine bibliotekų asociacijų ir institucijų federacija IFLA (1994 lapkritis).

IFLA tinklapyje Manifestą galima skaityti 20 kalbų
<http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/manif.htm>